

Haberler > Yazarlar > Hande FIRAT > Türk-Amerikan ilişkilerinde mektup krizleri

Hande Fırat

Türk-Amerikan ilişkilerinde mektup krizleri

11 Haziran 2019

“SAYIN Bay Başkan, Türkiye hükümetinin Kıbrıs’ı bir kısım askeri kuvvetle işgal etmek üzere müdahalede bulunmaya karar vermeyi tasarladığı hakkında Büyükelçi Hare vasıtasıyla sizden ve Dışişleri Bakanı’nızdan aldığım haber beni ciddi şekilde endişeye sevk etmektedir...”

Tarih: 5 Haziran 1964.

Mektup, ABD Başkanı **Johnson** imzalı.

AKAR HENÜZ YANIT VERMEDİ

Bugün ABD Savunma Bakanlığı’na vekâlet eden **Patrick Shanahan**’ın Milli Savunma Bakanı **Hulusi Akar**’a S-400’lerle ilgili yaptırımlar konusunda yazdığı mektuba atfen, **“55 yıl sonra yeniden”** ya da **“Johnson mektubu”** gibi yorumların yapılmasına neden olan mektubun ilk satırı.

Önce bu satırların yazıldığı saate kadar **Hulusi Akar**'ın **Shanahan**'a hitaben bir yanıt yazmadığını söyleyelim.

Ardından da bugünü anlamak için tarihte bir yolculuğa çıkalım.

Yolculuğa 1940'lı yılların sonuyla başlıyoruz. Sorunun adı aslında yine aynıydı. Devletin resmi adı bugün değişmiş olsa da konu "**Sovyet**" tehdit idi. Komünizmin yayılmasından endişe eden ABD harekete geçti.

12 Mart 1947'de Başkan **Truman** kongrede yaptığı konuşmada Sovyet tehditi altındaki bağımsız devletlerin Amerika tarafından korunacağını söyledi. Stratejik Türk-Amerikan yakınlaşması '**Truman Doktrini**' ile kuruldu. Süreçte NATO kuruldu, Türkiye NATO'ya üye oldu, ABD'den mali ve askeri yardım aldı.

İki ülke arasındaki bahar havası Kıbrıs krizine kadar sürdü.

JOHNSON MEKTUBU

16 Mart 1964 tarihinde **İnönü** hükümeti müdahale konusunda tam yetki alınca, ipler gerildi. Dönemin ABD Başkanı **Johnson**, Başbakan **İnönü**'ye sert bir üslupla kaleme aldığı 5 Haziran 1964 tarihli mektubu gönderdi. "**ABD ile istişarede bulunulmamış olması, NATO tehdidi, Amerikan silahlarının kullanılmasına izin verilmeyeceği**" başlıklarını içeren mektup.

İfadeler ya da tehditler tanıdık geliyor mu?

13 Haziran 1964 günü ise Başbakan **İnönü** uzun bir mektupla yanıt verdi **Johnson**'a. Kıbrıs'a müdahalenin ertelendiği belirtilmekle birlikte süreç, Türkiye'nin ve adanın içinde bulunduğu durum **İnönü** tarafından ayrıntılı bir biçimde anlatıldı. Başbakan **İnönü**, "**Türkiye'ye karşı tutumunuz hayal kırıcı**" ifadesini de kullandı.

Sonraki yılları genel çerçevesi ile özetleyecek olursak, haşhaş krizi ve Türkiye'nin haşhaş ekimi ile afyon üretimini yasaklaması, Kıbrıs Barış Harekâtı ve Türkiye'ye karşı ambargonun hayata geçirilmesi en kritik dönemeçlerdi.

Geriye dönüp bakınca söz konusu krizlerin atlatıldığı, Türk-Amerikan ilişkilerinin inişli çıkışlı bir seyir izlediğini görebiliyoruz.

Ancak **Johnson** mektubunun kalıcı ve çok önemli etkileri oldu.

- ABD karşıtlığı ortaya çıktı, toplumda yerleşti.

- NATO'ya karşı güvensizliğin ilk ortaya çıkışı yine bu tarihlere gözlemlendi. "**NATO'dan çıkalım**" sesleri duyuldu.

- Türkiye sonraki yıllarda daha da ağırlık vereceği "**bölgesel çıkarlara yönelme**" politikasının tohumlarını attı.

Bu üç sonucu alt alta yazınca tepkilerin günümüzle benzerlikleri de ortaya çıkıyor.

Türk-Amerikan ilişkilerinde bugüne kadar birçok kriz yaşandı. Bence günümüzdeki en temel fark iki

“...”

uike arasında birden taziala alanda kriz yaşanması. (FETÖ, PKK/PYD/YPG/, Haik Bankası, ABD vatandaşlarının ve çalışanlarının tutukluluk meselesi, S-400'ler)

En sorunlu başlık ise S-400'ler. Çünkü teslimat tarihi yaklaştı.

ABD, Türkiye'nin F-35 programından çıkarılacağı ve yaptırımlarla karşı karşıya kalacağı uyarısını resmi görüşmelerde, açıklamalarda ve haberlerde sayamayacağımız kadar çok kez dile getirdi.

Ancak devletin resmi arşivine ve iki ülke ilişkilerinin tarihine bir de mektupla not düştü. Maddeler halinde özetleyecek olursak...

- S-400 teslimatını alırsanız F-35'i alamazsınız.
- F-35 programından Türkiye'nin çıkarılması çalışmaları başladı. Eğitimlerin durdurulması dahil birçok madde yer alıyor.
- CAATSA yaptırımlarına hazırlıklı olun, kongredeki iki parti de bunu destekliyor.
- Türkiye, Rusya'ya aşırı bağımlı olacak.
- Türkiye'nin NATO içindeki işbirliği aksayacak.
- İkili ticaret hacmi hedefi de ortadan kalkabilecek.

BAY 'VEKÂLET' BAKANA YANIT VAKTİ

Bana sorarsınız, Bay 'Vekâlet' Bakan **Shanahan**'ın üslubu 55 yıl önce Başkan **Johnson** tarafından yazılan mektuptaki üsluptan daha tehditkâr ve itici.

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti, S-400'ler konusunda tabii ki ülkenin menfaatlerini, milli güvenliğini, ekonomik yapısını, önümüzdeki yılları çok iyi düşünerek bir karar vermelidir. Karar her ne olursa olsun Bay Vekâlet Bakan mutlaka bir yanıtı hak ediyor. En azından ABD Devleti'nin resmi arşivine ve iki ülke ilişkilerinin tarihine Türkiye'nin "**FETÖ-PKK/PYD/YPG ve zamanında satılmayan Patriot'lar**" konusundaki hayal kırıklığı geçmiş olur.

HER YERDE HÜRRİYET

DİĞER KANALLAR

Facebook

Twitter

RSS

Bize Ulařın

Hürriyet
com.tr

© Copyright 2022 Hürriyet Gazetecilik ve Matbaacılık A.Ş